

Jokamiehenoikeuden toimivuus

**Pekka Viljanen
Anne Rautiainen**

Jokamiehenoikeuden toimivuus

Pekka Viljanen
Anne Rautiainen

Helsinki 2007

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN RAPORTTEJA 19 | 2007

Ympäristöministeriö
Alueidenkäytön osasto

Taitto: Ainoliisa Miettinen
Kansikuva: © Suomen Latu ry

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Edita Prima Oy, Helsinki 2007

ISBN 978-952-11-2829-5 (nid.)
ISBN 978-952-11-2830-1 (PDF)
ISSN 1796-1696 (pain.)
ISSN 1796-170X (verkkokoj.)

ESIPUHE

Jokamiehenoikeudet ovat Suomessa laajat ja niillä on tärkeä osa ihmisten jokapäiväisessä elämässä, elinkeinoissa ja harrastuksissa. Jokamiehenoikeuksien käyttäminen liittyy maan omistukseen, omaisuuden suojaan, hallinnanoikeuteen ja kotirauhaan. Harrastejärjestöt, elinkeinon harjoittajat ja maaomistajatahot ovat olleet huolissaan eri tarpeiden yhteensovittamisesta. Viranomaisilla on valvontavastuita jokamiehenoikeuksien toteutumisesta. Jokamiehenoikeuksien oleellisen merkityksen vuoksi, ja koska jokamiehenoikeudet ovat jatkuvan keskustelun aihe, ympäristöministeriö päätti selvittää jokamiehenoikeuksien toteutumista yhteistyössä Ulkoilufoorumin kanssa. Selvitystarve sisältyy myös valtioneuvoston periaatepäätökseen luonnon virkistyskäytöstä ja luontomatkailusta (VILMAT). Selvityksen teki ympäristöministeriön toimeksiannosta Suomen Latu ry. Selvitystyöstä vastasivat VTM Pekka Viljanen ja MMM Anne Rautiainen. Työtä ohjasi ylitarkastaja Pekka Tuunanen ympäristöministeriöstä. Ympäristöministeriö kiittää kaikkia kyselyyn osallistuneita.

Ympäristöministeriö

SISÄLLYS

Esipuhe	3
1 Tiivistelmä	7
2 Selvityksen toteuttaminen	9
3 Jokamiehenoikeuksien toimivuus	10
4 Jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyvät ongelmat	11
4.1 Jokamiehenoikeuksien käytöstä aiheutuvien haittojen tai ongelmien esiintyminen	11
4.2 Haittojen ja ongelmien luonne	14
4.3 Jokamiehenoikeuksien käyttöä sivuavien ongelmien esiintyminen.....	19
4.4 Tärkeimmät jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyvät ongelmat	22
5 Ristiriitatilanteet	24
5.1 Maanomistajat.....	24
5.2 Ulkoilijat.....	25
5.3 Viranomaiset	25
5.4 Menettely ristiriitatilanteissa	26
6 Tiedonsaanti jokamiehenoikeuksista -velvollisuuksista	27
6.1 Tärkeimmät tietolähteet.....	27
6.2 Tietojen riittävyys	28
6.3 Ehdotukset tiedonsaannin parantamiseksi	28
7 Vastaajien ehdotuksia jokamiehenoikeuksien käytön kehittämiseksi tai selkeyttämiseksi	30
 Kuvailulehti	33
Presentationsblad	34
Documentation page	35

1 Tiivistelmä

Suomen Latu teki ympäristöministeriön toimeksiannosta ja yhteistyössä Ulkoilufoorumin kanssa loka- marraskuun vaihteessa 2006 jokamiehenoikeuksia koskevan kyselyn. Kyselystä vastasi VTM Pekka Viljanen. Käsillä olevan selvityksen hän teki yhdessä MMM Anne Rautiaisen kanssa.

Kysely tehtiin internet-kyselynä 3.10–14.11.2006. Kyselylomakkeita lähetettiin yhteensä 362 ja niihin saatiin 246 vastausta. Vastausprosentti oli siten 68. Kyselyyn sisältyi yksi muistutuskierron niiden vastaajien osalta, jotka eivät olleet vastanneet 20.10.2006 mennessä. Innokkaimmin kyselyyn vastasivat yksityiset maanomistajat, joille kyselylomake lähetettiin keskitetysti MTK:n kautta.

Kyselyllä kerättiin aineisto jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyvien ongelmien kartoittamiseksi sekä tiedusteltiin vastaajien ehdotuksia jokamiehenoikeuksien käytön selkeyttämiseksi. Lisäksi kerättiin ehdotuksia jokamiehen oikeuksia koskevan tiedotus- ja valistustoiminnan kehittämiseksi. Käsillä oleva selvitys on tehty kyselyssä kerätyn aineiston pohjalta. Selvitystä on tarkoitus käyttää Ulkoilufoorumin piirissä valmisteilla olevan jokamiehenoikeuksia käsittelevän ”Ammattilaisen käsikirjan” laatimisessa. Lisäksi selvityksen tuloksia on tarkoitus hyödyntää jokamiehenoikeuksia koskevan tiedotustoiminnan kehittämisessä ja mahdollisten säädösmuutostarpeiden arvioinnissa.

Kyselyn kohderyhminä olivat 1) maanomistajat, 2) erilaisia luonnossa liikkumismuotoja harrastavat ulkoilijat sekä 3) viranomaistahot. Kullekin kohderyhmälle suunniteltiin oma lomake, joskin kysymysten sisältö oli hyvin pitkälle samanlainen kaikissa lomakkeissa. Kohderyhmien koostumusta on selvitetty tarkemmin luvussa 2.

Kyseessä ei ole satunnaisotantaan perustuva selvitys. Koska kyselyllä pyrittiin nimenomaan kartoittamaan jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviä kipupisteitä, vastaajiksi pyrittiin saamaan eri tahoilta sellaisia henkilöitä, joilla oletettiin olevan käytännön tuntumaa ja kokemusta jokamiehenoikeuksista ja niiden käyttöön liittyvistä ongelmista.

Kyselyn tulokset kuvastavat siten eräänlaista valistunutta, kokemukseen perustuvaa arviota jokamiehenoikeuksiin liittyvistä ongelmista ja niiden käytön selkiinnyttämistarpeista.

Jokamiehenoikeuksien toimivuus

Vastaajien käsityksen mukaan jokamiehenoikeudet toimivat Suomessa varsin hyvin. Vastaajista 39 % oli sitä mieltä, että nämä toimivat erittäin hyvin ja 58 % katsoi niiden toimivan melko hyvin. Vain 1 % kyselyyn vastanneista piti jokamiehenoikeuksien toimivuutta huonona. Olenaisia eroja eri vastaajaryhmien välillä ei ollut havaittavissa.

Tärkeimmiksi koetut ongelmat

Jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviä tärkeimpiä ongelmia pyrittiin selvittämään avoimella kysymyksellä. Vastausten perusteella perinteisten jokamiehenoikeuksien käytöstä ei ole koettu aiheutuneen merkittävästi haittaa tai ongelmia. Ongelmia näyttää syntyneen lähinnä silloin, kun jokamiehenoikeuden rajat on ylitetty joko tietämättömyydestä tai välinpitämättömyydestä johtuen. Tämän seurauksena keskeisimmiksi jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviksi ongelmiksi nousivat kaikissa vastaajaryhmissä roskaaminen, luvaton tai villi maastoliikenne, erityisesti moottorikelkkailu, yksityisteiden käyttö ja koirien irrallaan pitäminen. Maanomistajat ja viranomaiset mainitsivat suhteellisen usein tärkeimmäksi ongelmaksi myös luvattoman tulenteon ja pitkäaikaisen leiriytymisen sekä kulkemisen liian lähellä asumuksia. Poronhoitoalueen erityisongelmina mainittiin lisäksi koiravaljakoilla ajo ja reittien ulkopuolella tapahtuva moottorikelkkailu. Ulkoilijat mainitsivat lisäksi tärkeimpinä ongelmia mm. laittomat kieltoaukut ja esteet, pysäköintiongelmat ja metsätalouden harjoittamisen aiheuttamat haitat ulkoilureiteille ja reiteillä liikkumiselle.

Useimmin esiintyneet haitat tai ongelmat

Kyselyn maanomistajat ilmoittivat kokeneensa useimmin haittaa tai ongelmia luvattomasta maastoliikenteestä, yksityisteiden luvattomasta käytöstä, luvattomasta tulenteosta, maanomistajan mielestä sopimattomasta yritystoiminnasta, ratsastuksesta, koirien irrallaan pidosta sekä koiravaljakolla ajosta. Harvimmin maanomistajat ilmoittivat kokeneensa haittaa telttailusta, melonnasta ja pyöräilystä maastossa.

Ulkoilijat mainitsivat useimmin esiintyneinä ongelmina koirien irrallaan pidon, aidat tai pysäköintimahdollisuuden estäminen sekä maanomistajan asettamat luvattomat kieltotaulut. Vastaavasti harvimmin ulkoilijoilla oli ollut ongelmia melonnan, maastossa pyöräilyn ja koiravaljakolla ajon yhteydessä.

Viranomaiset mainitsivat useimmin esiintyneiksi ongelmiksi luvattoman maastoliikenteen, yksityisten luvattoman käytön, luvattoman tulenteon sekä ongelmat kalastuksen yhteydessä. Harvimmin oli viranomaisten kokemuksen perusteella esiintynyt ongelmia ratsastuksesta, melonnasta ja maastopyöräilystä.

Ehdotukset jokamiehenoikeuksien käytön selkeyttämiseksi

Kaikissa vastaajaryhmissä oli lukuisia vastauksia, joissa tuotiin esille jokamiehenoikeuksien tärkeys ja kuuluminen suomalaiseen elämänmuotoon. Samoin jokamiehenoikeuksien säilyttämistä nykyisellään korostettiin monissa vastauksissa. Näiden oikeuksien tulkintaa perättiin kuitenkin usein selkeytettäväksi.

Kaikkien vastaajaryhmien vastauksissa korostettiin eniten jokamiehenoikeuksien sisältöä koskevan säännöllisen tiedottamisen tärkeyttä. Tiedotustoiminnan avulla tulisi selkeyttää, mitkä asiat kuuluvat jokamiehenoikeuden piiriin ja mitkä eivät. Tiedottamisessa tulisi monen vastaajan mielestä vedota ihmisten asenteisiin ja korostaa vastuullista käyttäytymistä jokamiehenoikeuksia käytettäessä.

Selkeitä ehdotuksia jokamiehenoikeuksien säättämisestä lailla oli vähän. Tällaisia ehdotuksia tuli maanomistajilta 3, ulkoilijoilta 1 ja viranomaisilta 2. Vähintään yhtä paljon oli kannanottoja sen puo-

lesta, että jokamiehenoikeuksista ei tulisi säätää lailla, mutta sen sijaan pitäisi selkeyttää niiden tulkintaa.

2 Selvityksen toteuttaminen

Suomen Latu teki syksyllä 2006 yhteistyössä ympäristöministeriön ja Ulkoilufoorumin kanssa kyselyn jokamiehenoikeuksien toteutumisesta ja näiden oikeuksien käyttöön liittyvistä ongelmista. Kysely tehtiin internet-kyselynä 3.10.–14.11.2006. Kyselyyn sisältyi yksi muistutuskierron niiden vastaajien osalta, jotka eivät olleet vastanneet 20.10.2006 mennessä. Muistutuskehotuksen jälkeen saatiin noin neljännes vastauksista.

Kyselyn ensisijaisena tarkoituksena oli saada selville jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviä ongelmia sekä kartoittaa, millaisten asioiden yhteydessä ja kuinka usein näitä ongelmia esiintyy. Edelleen kyselyllä pyrittiin selvittämään, miten mahdollisten ristiriitatilanteiden suhteen on menetetty. Lisäksi kyselyllä pyrittiin selvittämään jokamiehenoikeuksia koskevaa tiedonsaantia sekä kysyttiin vastaajien ehdotuksia sekä jokamiehenoikeuksien käytön selkeyttämiseksi että tiedonsaannin kehittämiseksi. Tietoja käytetään myös Ulkoilufoorumin piirissä suunnitteilla olevan jokamiehenoikeuksia koskevan ”Ammattilaisen käsikirjan” laatimista varten.

Kyseessä ei ole satunnaisotantaan perustuva tutkimus, vaan vastaajiksi pyrittiin saamaan sellaisia henkilöitä maanomistajien, ulkoilijoiden ja viranomaisten taholta, joilla oletettiin olevan kokemusta jokamiehenoikeuksien käytöstä ja niihin liittyvistä ongelmatilanteista.

Maanomistajia edustivat kyselyssä yksityiset maanomistajat, MTK:n aluejärjestöjen edustajat sekä Metsänomistajien liiton ja Metsänhoitoyhdistysten edustajat. Näille lähetettiin yhteensä 58 lomaketta. Lisäksi lomake lähetettiin 20 maata omistavan kunnan virkamiehelle, joiden osoitetiedot saatiin Suomen Kuntaliitosta, 16:lle Metsähallituksen metsätalous-tulosalueen johtavalle virkamiehelle sekä muutamalle virkistysalueyhdistyksille, metsäteollisuusyhtiöille tai heidän tytäryhtiöilleen, paliskuntain yhdistyksen edustajille sekä Suomen Hiihtokeskusyhdistykselle. Eri maanomistajatahoille lomakkeita lähetettiin yhteensä 110.

Kyselyn ulkoilijat koostuivat lähinnä Ulkoilufoorumin jäsenyhdistysten valitsemista henkilöistä. Lisäksi ryhmään kuului luonnonsuojelutai harrastusjärjestöjen, kuten WWF:n ja BirdLife Suomen edustajia, luontomatkailun edustajia sekä kaksi virkistysalueyhdistystä. Ulkoilijoiden vastattavaksi lomakkeita lähetettiin yhteensä 193.

Viranomaisia kyselyssä edustivat lähinnä paikallisten poliisilaitosten ja rajavartiolaitoksen edustajat, alueelliset ympäristökeskukset ja metsähallituksen erätarkastajat ja luontopalveluja hoitavat virkamiehet. Viranomaisten vastattavaksi kyselylomakkeita lähetettiin 59.

Taulukko 1. Lähetetyt lomakkeet ja saadut vastaukset.

Kohderyhmä	Lomakkeita lähetetty, kpl	Vastauksia, kpl	Vastauksia, %
Maanomistajat	110	89	81 %
Ulkoilijat	193	121	63 %
Viranomaiset	59	36	61 %
Yhteensä	362	246	68 %

Kyselylomakkeita lähetettiin eri kohderyhmille yhteensä 362. Vastauksia saatiin yhteensä 246.

Vastausprosentiksi muodostui siten 68, mitä on pidettävä varsin hyvänä tuloksena. Aktiivisimmin vastasivat maanomistajat. Erityisen aktiivisia olivat MTK:n edustajat. Vastausprosentti heidän osaltaan oli 100.

3 Jokamiehen oikeuksien toimivuus

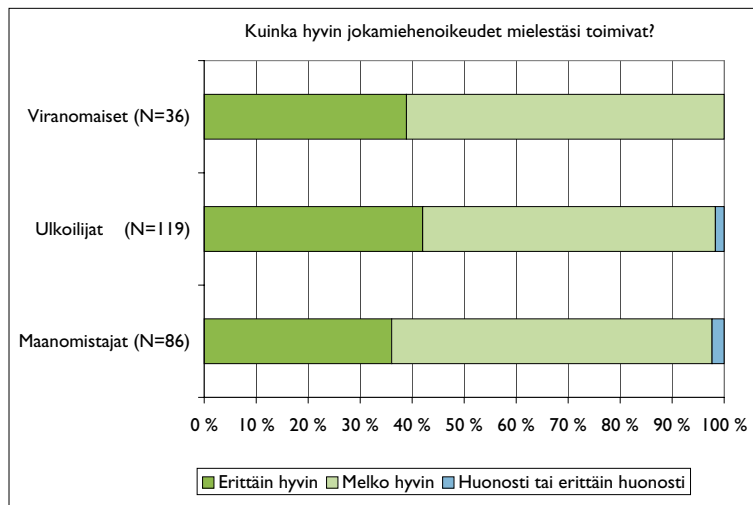
Vastaajien mielipidettä jokamiehen oikeuksien toimivuudesta kysyttiin kysymyksellä, joka kuului seuraavasti: Mitä mieltä olet jokamiehen oikeuksien toimivuudesta Suomessa? Vastausvaihtoehdot vaihtelivat erittäin hyvästä erittäin huonoon toimivuuteen.

Enemmistö vastaajista piti jokamiehen oikeuksien toimivuutta varsin hyvänä. Olennaisia eroja eri vastaajaryhmien kesken ei ollut havaittavissa. Jokamiehen oikeudet katsoi joko erittäin hyvin tai melko hyvin toimiviksi maanomistajista 95 %, ulkoilijoista 96 % ja viranomaisista 100 %.

Samansuuntaisen, joskaan ei yhtä positiivisen kuvan jokamiehen oikeuksien toimivuudesta antaa myös Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuoden 1996 alussa suorittama jokamiehen oikeuksia koskeva tutkimus (Lehtonen, Heikkinen, Hirvonen; 2007). Käsillä olevaan selvitykseen nähden hieman toisenlaisen kysymyksenasettelun perusteella jokamiehen oikeuksien käytön katsoi suhteellisen ongelmattomaksi metsänomistajista noin 75 % ja luontoyrittäjistä ja luontoliikkujuista vajaa 90 %.

Verrattuna Jyväskylän yliopiston liikunnan sosiaalitieteiden laitoksella vuonna 1992 suoritettuun vastaavaan kyselyyn, jokamiehen oikeuksien toimivuuteen tunnutaan olevan nyt tyytyväisempiä kuin 1990-luvun alkupuolella (Vuolle, Oittinen; 1994). Tuolloin jokamiehen oikeuksien katsoi toimivan hyvin maanviljelijöistä 69 %, retkeilijöistä 70 % ja kansalaisista 74 %. Vastaavasti vuonna 1992 jokamiehen oikeuksien katsoi toimivan huonosti maanviljelijöistä 23 %, retkeilijöistä 26 % ja kansalaisista 8 %.

Eräänä syynä muuttuneeseen, positiivisempaan käsitykseen jokamiehen oikeuksien toimivuudesta voisi olla se, että vuoden 1992 tutkimus tehtiin aikana, jolloin Suomi ei vielä ollut EU:n jäsen. Tuolloin

Kuva 1. Jokamiehen oikeuksien katsotaan toimivan hyvin.

keskusteltiin yleisesti uhkakuvasta, jonka mukaan Suomen mahdollisesti liittyessä EU:iin, vapaasti liikkuvat EU-kansalaiset saattaisivat jollain tavoin väärinkäyttää Suomen perinteisiä jokamiehen oikeuksia. Kun nämä uhkakuvat eivät ole toteutuneet, tuntuvat jokamiehen oikeudetkin vähemmän ongelmallisilta kuin 15 vuotta sitten.

4 Jokamiehen oikeuksien käyttöön liittyvät ongelmat

Tässä luvussa käsitellään aluksi erilaisten jokamiehen oikeuksien käyttöön liittyvien ongelmien esiintymistiheyttä (4.1). Sen jälkeen tarkastellaan mainittujen ongelmien sisältöä tarkemmin (4.2). Tämän jälkeen selvitetään vastaajien kokemuksia jokamiehen oikeuksien käyttöä sivuavien ongelmien esiintymisestä (4.3). Lopuksi tarkastellaan vastaajien näkemyksiä tärkeimmistä jokamiehen oikeuksien käyttöön liittyvistä ongelmista. Näitä asioita koskevat kysymykset olivat valtaosin samat kaikille vastaajaryhmille.

4.1

Jokamiehen oikeuksien käytöstä aiheutuvien haittojen tai ongelmien esiintyminen

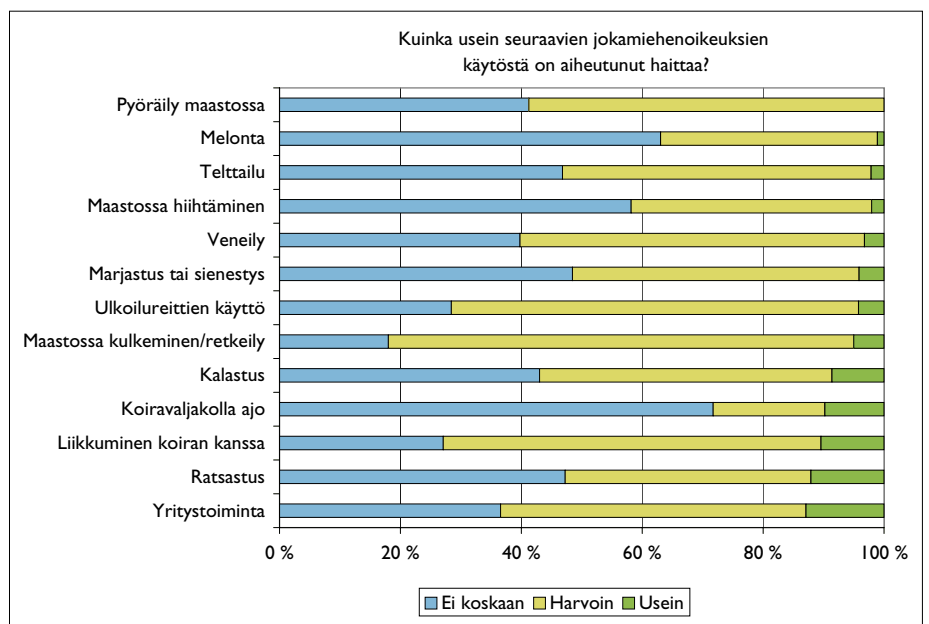
Ensimmäiseksi vastaajilta kysyttiin kuinka usein erilaisten kysymyksessä mainittujen jokamiehen oikeuksien käytön, kuten maastossa kulkeminen, hiihtäminen, marjastus tai sienestys jne. yhteydessä oli vastaajan kokemusten mukaan aiheutunut haittaa maanomistajille tai ongelmia ulkoilijoille tai viranomaisille.

4.1.1

Maanomistajat

Jokamiehen oikeuksien erilaisista käyttömuodoista ovat maanomistajat kokeneet aiheutuneen haittaa suhteellisen harvoin. Useimpien kysytyjen asioiden osalta runsaasti yli 90 % vastaajista ilmoitti, että haittaa ei ole aiheutunut koskaan tai sitä on aiheutunut joko melko harvoin tai erittäin harvoin. Useimmin haittaa on koettu aiheutuneen maanomistajan mielestä sopimattomasta yritystoiminnasta, ratsastuksesta, irrallaan olevista koirista ja koiravaljakolla ajosta. Maanomistajista noin 10 % ilmoitti kokeneensa haittaa usein näiden asioiden yhteydessä.

Harvimmin ovat maanomistajat kokeneet haittoja aiheuttaviksi asioiksi maastossa hiihtämisen, melonnan, marjastuksen ja sienestyksen sekä pyöräilyn maastossa.

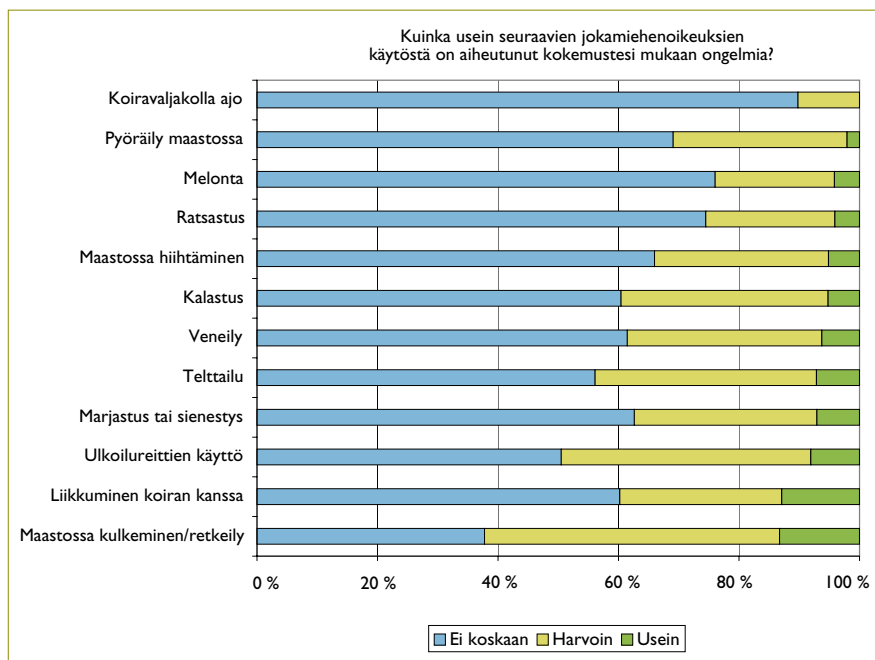
Kuva 2. Maastopyöräily ja melonta aiheuttavat maanomistajien mielestä vähiten haittaa. Sen sijaan ratsastuksen ja jokamiehen oikeuksilla tapahtuvan yritystoiminnan katsottiin aiheuttavan häiriötä.

4.1.2

Ulkoilijat

Myös ulkoilijoiden kokemuksen mukaan jokamiehenoikeuksien käytön yhteydessä on esiintynyt ongelmia suhteellisen harvoin. Kyselyn perusteella ulkoilijat ovat kokeneet useimmin ongelmia maastossa kulkemisen yhteydessä sekä irrallaan ulkoilutettavista koirista (noin 12 %).

Harvimmin on ulkoilijoiden kokemuksen perusteella esiintynyt ongelmia koiravaljakolla ajon, maastopyöräilyn ja melonnan yhteydessä.

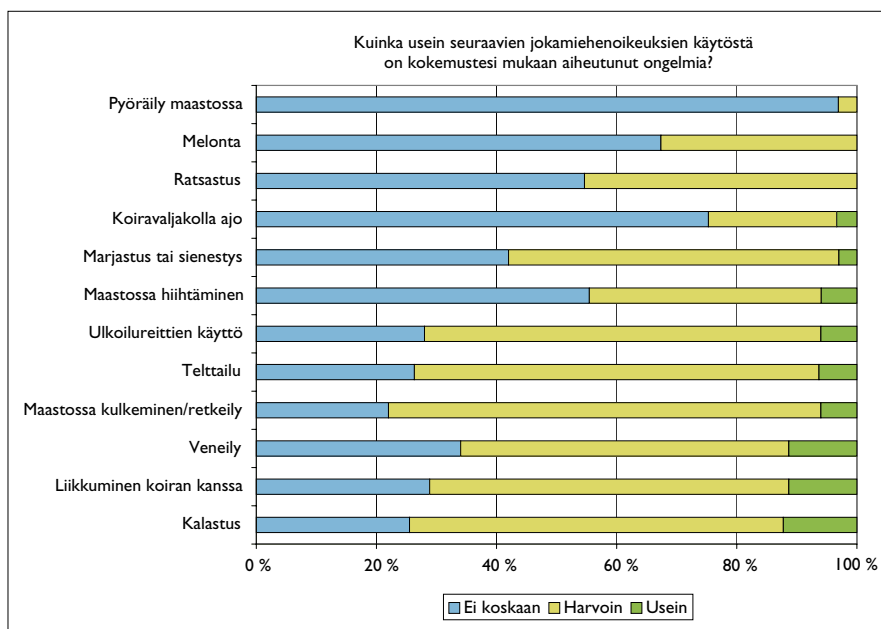
Kuva 3. Useimmin ongelmia ulkoilijat ovat kokeneet maastossa kulkemisen yhteydessä.

4.1.3

Viranomaiset

Viranomaisten mielestä jokamiehenoikeuksien käytöstä on aiheutunut ongelmia verrattain harvoin. Useimmin on ongelmia esiintynyt kalastuksen ja veneilyn yhteydessä sekä irrallaan olevista koirista.

Harvimmin on ongelmia ollut kyselyn perusteella maastopyöräily, melonnan ja ratsastuksen yhteydessä.

Kuva 4. Viranomaiset ovat törmänneet useimmin ongelmatilanteisiin kalastuksen yhteydessä.

Haittojen ja ongelmien luonne

Kunakin edellä mainitun asian yhteydessä kysyttiin, millaista haittaa kyseisestä toiminnosta oli aiheutunut. Seuraavassa esitetään useimmin mainitut haitat. Vastaukset on ryhmitelty siten, että ensin on esitetty maanomistajien, sitten ulkoilijoiden ja viimeisenä viranomaisten vastaukset.

4.2.1

Maanomistajan mielestä sopimaton yritystoiminta

Kysymys kysyttiin ainoastaan maanomistajilta. Heistä siihen vastasi 40 %. Varsin monessa vastauksessa mainittiin, että yritys- tai muu järjestetty toiminta ei kuulu jokamiehen oikeuteen, vaan edellyttää maanomistajan lupaa.

Mainittuja haittoja:

- Moottorikelkkasafarit, jolloin kelkkailijat poikkeavat usein ajourilta ja aiheuttavat taimikkovaurioita ja ympäristön roskaantumista.
- Koiravaljakot, jotka haittaavat mm. poronhoitoa ja sotkevat käyttämiään hiihto- ja kelkkareittejä.
- Liiketoimintaan perustuva ratsastustoiminta, joka aiheuttaa mm. maaston ja teiden kulumista ja roskaantumista.
- Marjanjalostusyrityksen paikalle tuomat suuret poimijamäärät.
- Jätehuollon ja ilmaisten polttopuiden käyttö ilman sopimusta.

4.2.2

Ratsastus

Haittojen ja ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 26 %, ulkoilijoista 20 % ja viranomaisista 22 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Urien syntyminen ja maaston kuluminen.
- Yksityisteiden tarveleminen ja siihen liittyvät tienhoito- ja kustannusvastuut.

- Vaaratilanteet muiden liikkujien kanssa.

Ulkoilijat:

- Ratsastuksen kieltäminen laittomalla merkillä.
- Ratsun ulosteet varsinkin hiihtoladulla.
- Ratsukoiden aiheuttamat arvaamattomat vaaratilanteet.
- Hevosten aiheuttama polkujen lisääntynyt kulutus.

Viranomaiset:

- Ratsastuksesta kulkuväylille aiheutuneiden vaurioiden korvaaminen.
- Jokamiehen oikeudella järjestetyt vaellukset, jolloin ei ole sopimuksia maanomistajien kanssa.
- Kansalaisten erimielisyydet ratsastusreiteistä.
- Epätietoisuus ratsukon paikasta tiellä, jalkakäytävällä ja ulkoilureitillä.

4.2.3

Liikkuminen koiran kanssa

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 39 %, ulkoilijoista 26 % ja viranomaisista 56 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Koiran hallinnassa pitäminen ei kaikilta koiran omistajilta onnistu.
- Koirat ovat usein irrallaan myös kiinnipitoaikana häiriten ja jopa vahingoittaen metsän eläimiä ja niiden poikasia.
- Koirakuri on välillä huono poronhoitoalueella.
- Irtokoirat pelottelevat laiduntavia eläimiä.
- Ulostteet kulkureiteillä ja kuntoradoilla ovat epämiellyttäviä.
- Kulku pelloilla koiran perässä.

Ulkoilijat:

- Koirat aiheuttavat häiriötä talvella hiihtoladulla.
- Vapaana olevat koirat voivat aiheuttaa vaaratilanteita, koska hevoset voivat pelätä niitä.
- Taajamien lähellä kelkkauralla koirien vapaana liikkuminen on vaarallista.

- Koirat häiritsevät riistaa ja rauhoitettuja eläimiä.
- Koirien vapaana pitäminen aiheuttaa sanaharkkaa.
- Pihoilta hyökkäävät irtokoirat ovat todellinen ja säännöllinen ongelma.

Viranomaiset:

- Lähinnä vapaana pitämisestä aiheutuvat vahingot.
- Ulkoiluttaminen pururadalla ja laduilla.
- Yleensäkin kiinnipitoasiaan kaivattaisiin selkeitä ohjeita.
- Myös kissojen kiinnipitoasiat ovat ongelmallisia.
- Ulkoilureiteiltä on tullut valvontapyyntöjä ja valituksia.
- Koirat ovat häirinneet poroja.

4.2.4

Koiravaljakolla ajo

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 18 %, ulkoilijoista 5 % ja viranomaisista 14 %. Koiravaljakolla ajamisen kuuluminen jokamiehenoikeuksiin epäilytti ja kummastutti monia vastaajia.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Taukopaikkojen likaaminen, ajourien tekeminen kelkalla ilman lupaa, koirien ulvonta.
- Porotokkien hajottaminen.
- Kotieläintiloilla ulkomaalaisilla valjakoilla ajaminen aiheuttaa salmonellavaaran.
- Valjakoilla ajo ilman lupaa, reittien tai ajamisen käyttöoikeussopimuksien puuttuminen.
- Valjakot aiheuttavat vaaratilanteita muiden liikkujien kanssa metsäautoteillä, talviteillä, hiihtoladuilla, moottorikelkkareiteillä ja myös maastossa.
- Valjakot aiheuttavat taimikkotuhoja.

Ulkoilijat:

- Valjakko rikkoo hiljaisuuden.
- Koirien jätökset vaikeuttavat hiihtoa.

Viranomaiset:

- Koiravaljakot ovat ottaneet teitä ns. omaan käyttöön.
- Toistuva yritystoiminta aiheuttaa haittoja porotaloudelle, eräkämpille, latureiteille jne.
- Koiravaljakot ovat joskus menneet rajavyöhykkeelle ilman, että ohjaaja on saanut valjakkoa pysähtymään.

4.2.5

Maastossa kulkeminen ja retkeily

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 54 %, ulkoilijoista 34 % ja viranomaisista 28 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Roskaaminen (27 mainintaa).
- Puiden vahingoittaminen, tuohen otto.
- Luvaton tulenteke.
- Huolimatonta tulen käsittely, joka aiheuttanut pieniä metsäpaloja.
- Maaston kuluminen polkujen ulkopuolella.
- Kulkeminen lähellä pihapiiriä.
- Kulkeminen liian lähellä hakkuukoneita.
- Luvaton liikkuminen luonnonsuojelualueiden rajoitusosissa.
- Tien tukkiminen pysäköidyllä autolla.
- Taimikoiden vaurioituminen.

Ulkoilijat:

- Keinotekoiset esteet parkkialueilla ja poluilla.
- Retkeilyä haittaavat laittomat kieltotaulut.
- Kesämökkien ”reviirirajan” ulottaminen näköyhteyden ulkopuolelle.
- Maanomistajan kysely, miksi alueella liikutaan tai yritys rajoittaa liikkumista tai ajaminen pois omistamastaan metsästä ilman perusteltua syytä.
- Uhanalaisten tai häiriöherkkien lintulajien pesimäpaikoilla vierailu.
- Tehometsätalouden jäljiltä kulkukelvottomat metsät.
- Maanomistaja ei salli kulkua ryhmän kanssa maillaan.
- Maanomistaja valittaa telttailusta.
- Hevosilla liikkumiseen liittyvät ristiriidat.

Viranomaiset:

- Kansallispuiston ja luonnonsuojelualueiden määräyksiä rikotaan.
- Roskaaminen, tulenteko ja luvaton majoittautuminen.
- Vesillä liikkuminen rannan läheisyydessä.
- Poronhoitotyöt ovat estäneet vapaata liikkumista.
- Luonnonsuojelutyöt ovat estäneet vapaata liikkumista.

4.2.6

Ulkoilureittien käyttö

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 40 %, ulkoilijoista 22 % ja viranomaisista 19 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Roskaaminen (19 mainintaa).
- Rakenteiden hajottaminen.
- Luvaton ajo mönkijällä, moottoripyörällä, tai -kelkalla.
- Puiden tärvely.
- Latukoneen varomaton käyttö.
- Reittien levennykset ilman maanomistajan lupaa.

Ulkoilijat:

- Moottoriajoneuvot ja koiravaljakot kunnostetuilla reiteillä.
- Roskaaminen, tulenteko.
- Virallisen ulkoilureitin pilaaminen kaivamalla tai hakkuutähteiden jättäminen reitille.
- Reittien puutteellinen viitoitus.
- Vaaratilanteet, kun samoilla reiteillä maastopyöräilijöitä, kävelijöitä ja ratsastajia.

Viranomaiset:

- Luvaton moottoriajoneuvojen käyttö.
- Roskaaminen, tulenteko.
- Reittien eri käyttäjäryhmien väliset ristiriidat.

4.2.7

Marjastus ja sienestys

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 25 %, ulkoilijoista 17 % ja viranomaisista 19 %. Kaikkien ryhmien vastauksissa tuli esiin ongelma keruun sopivasta etäisyydestä suhteessa pihapiireihin.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Auton jättäminen haitalliseen paikkaan.
- Marjojen kerääminen liian läheltä asutusta.
- Luvaton leiriytyminen, asuntovaunujen pitkäaikainen luvaton paikoitus.
- Sienestykseen liittyvä yritystoiminta ja kerääjät.
- Luvaton tulenteko, roskaaminen.

Ulkoilijat:

- Jotkut maanomistajat mieltävät marjat ja sienet omikseen.
- Marjastetaan tai sienestetään liian lähellä asuntoja.
- Autojen pysäköinti yksityisteille.

Viranomaiset:

- Maanomistaja hätistelee marjastajia pois.
- Marjastus kielletyllä alueilla.
- Poimittu liian lähellä asumusta.

4.2.8

Telttailu

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 28 %, ulkoilijoista 16 % ja viranomaisista 36 %. Luvaton tulenteko nousi esiin yleisenä ongelmana. Joidenkin maanomistajien mielestä julkisuudessa olisi syytä korostaa maastopalon aiheuttamisesta tulevaa korvausvelvollisuutta.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Roskaaminen (16 mainintaa).
- Luvaton pitkäaikainen telttailu tai leiriytyminen.
- Luvaton tulenteko ja polttopuun käyttö; tulipalon uhka.

Ulkoilijat:

- Maanomistajat eivät mielellään salli telttailua metsissään tai kieltävät sen.
- Laittomia pysyviä telttapaikkoja, joissa kiinteitä rakennelmia.
- Polttopuut luonnosta tai pinoista varastamala.
- Telttapaikkojen varaaminen jättämällä tyhjä telttaita pitkiksi ajoiksi.

Viranomaiset:

- Pitkäaikainen telttailu.
- Telttailu liian lähellä pihapiiriä.
- Roskaaminen, meluhäiriöt.

4.2.9

Veneily

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 24 %, ulkoilijoista 19 % ja viranomaisista 33 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Roskaaminen, luvaton tulenteke.
- Luvaton rantautuminen, luvaton veneenlaskupaikka.
- Liian kovat nopeudet, aallonmuodostus ja meteli.
- Estää joskus mm. metsästystä.

Ulkoilijat:

- Joskus mökin omistaja on tulkinnut pihapiirinsä melko laajaksi.
- Maa- ja vesialueen omistaja ei ole sallinut rantautumista.
- Muut "retkeilijät" eli lähinnä kalastajat ovat rakentaneet puolikiinteitä telttakatoksia varatakseen useiksi vuosiksi tiettyjen Etelä-Saimaan saarien käytön vain itselleen.
- Moottoriveneily häiriöherkkien lintujen pesimäalueilla, veneily lokki- ja vesilintujen pesimäkolonia-alueilla.
- Peräaalto- ja meluhaitat.

Viranomaiset

- Liian lähellä yksityistä rantaa ajaminen.
- Ylinopeudet, aaltojen aiheuttaminen, vesiliikennejuopumus, vaaratilanteet.

- Veneillään liian lähellä lintuvesiä tai rantaa ja liian lujaa.

4.2.10

Kalastus

Haittojen tai ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 26 %, ulkoilijoista 17 % ja viranomaisista 39 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Luvaton kalastaminen.
- Roskaaminen, rannalle jätetyt siimat ja kourkut.
- Luvaton tulenteke.
- Luvaton kelkan käyttö maa-alueilla.
- Kalastus liian lähellä asumuksia.

Ulkoilijat:

- Kalastetaan liian lähellä asuntoja ja mökkejä.
- Osa mökkiläisistä määrittelee tonttialueensa ulottuvan satojen metrien päähän mökistä.
- Erilaiset käsitykset vedenomistajan kanssa viehe- ja pilkkikalastusoikeuksista.
- Kalastuskuntien rajoja koskevat epäselvyydet.
- Huonosti merkityt pyydykset.
- Vetouisteluveneet eivät noudata aina merenkulun säännöksiä.

Viranomaiset:

- Luvaton kalastaminen tai kalastuksenhoitomaksu maksamatta.
- Kalastuslain virtaveden määrittelemättömyys aiheuttaa ongelmia onkimisessa ja läänin viehekortin käytön soveltamisessa.
- Lupakäytäntö ei ole kansalaisille selkeä.
- Rantojen roskaus, luvattomat tukikohdat.
- Rauhoitusalueet.

4.2.11

Melonta

Haittojen ja ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 10 %, ulkoilijoista 9 % ja viranomaisista 8 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Roskaantuminen, luvaton tulenteko tai luvaton leiriytyminen.

Ulkoilijat:

- Kesämökin reviiri tulkitaan näköyhteyden ulkopuolelle.
- Rantautumis- ja taukopaikkoja on vähän.
- Kaikkia mökkejä ei näy vesille, joten piha-alueen määrittely on vaikeaa.
- Melojat menevät liian lähelle lintujen pesimäluotoja.

Viranomaiset:

- Melotaan liian lähellä rantoja.
- Rantautumispaikkojen osoittaminen saattaa muodostua ongelmaksi.

4.2.12

Maastossa hiihtäminen

Haittojen ja ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 12 %, ulkoilijoista 13 % ja viranomaisista 11 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Puiden katkominen reittien varsilla.
- Roskaaminen, luvaton tulenteko.
- Taimikoiden vaurioittaminen.
- Hiihtoreitit ja kävelyurat ovat aiheuttaneet jääpoltetta syysviljoille.
- Porojen yhtäkkäinen säikähtäminen voi olla vaarallista kantaville naaraille.

Ulkoilijat:

- Luvaton moottorikelkkailu.
- Hiihtäjien huolimattomuus kelkkauralla liikkuttaessa.

- Ristiriita esim. hiihtäjien ja ratsastajien kesken.
- Metsätalouden ja ojittamisen jäljet vaikeuttavat liikkumista.

Viranomaiset:

- Hiihdetään kelkkaurilla isännän elkeillä.
- Poronhoitotyöt häiriintyvät.
- Merikotkien pesäpuiden läheisyydessä hiihtäminen.

4.2.13

Pyöräily maastossa

Haittojen ja ongelmien luonnehdinnan osalta kysymykseen vastasi maanomistajista 16 %, ulkoilijoista 9 % ja viranomaisista 11 %.

Mainittuja haittoja tai ongelmia:

Maanomistajat:

- Polut syöpyvät, leviävät ja urautuvat; vesieroosio kasvaa; puiden juuret vaurioituvat.
- Luvaton tulenteko, roskaaminen.
- Taimikkotuhot.
- Pyöräilyreittien jokamiehenoikeudet ovat ongelmallisia.

Ulkoilijat:

- Maastopyöräilyä on estetty kyltein.
- Pyöräilijät ajavat joskus läheltä.
- Pyöräilijä törmäsi hevoseen, kun ei katsonut sivuilleen ajaessaan lujaa.
- Maastopyöräily kuluttaa maastoa ja polkuja tarpeettomastikin.

Viranomaiset:

- Polkujen käyttö, maaston kuluminen ja vaurioituminen.
- Pyöräily pururadoilla.
- Pitkoksia halutaan käyttää pyöräilyyn.

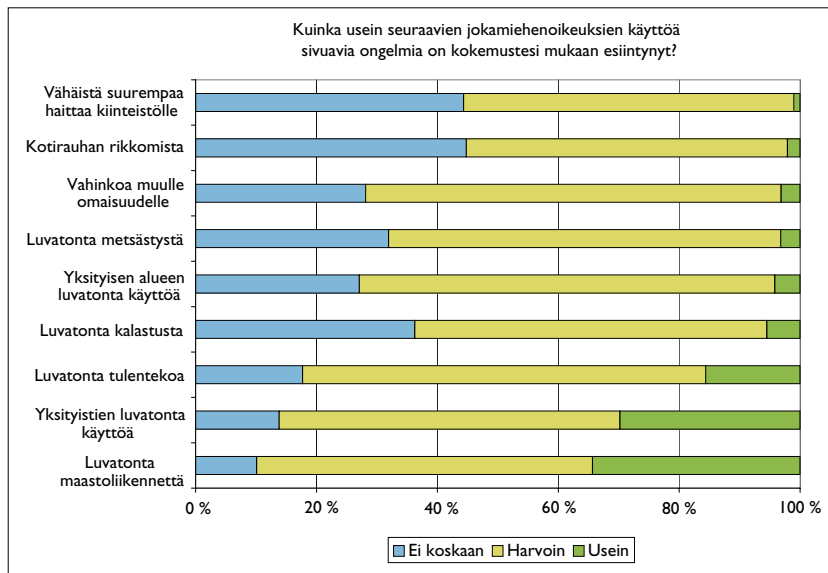
Jokamiehenoikeuksien käyttöä sivuavien ongelmien esiintyminen

Tällä kysymysosioilla pyrittiin selvittämään joidenkin jokamiehenoikeuksien käyttöä sivuavien ongelmien esiintymistiheyttä. Maanomistajille ja viranomaisille kohdistettiin samansisältöiset kysymykset, joskin viranomaisille esitettiin muutama kysymys enemmän. Ulkoilijoiden kokemuksia tiedusteltiin eri kysymyksillä, joista osa oli samoja kuin viranomaisille kohdistetut kysymykset.

Maanomistajat

Selkeästi useimmin esiintyväksi jokamiehenoikeuksia sivuavaksi ongelmaksi ovat maanomistajat kokeneet luvattoman maastoliikenteen. Rungas kolmannes heistä katsoi tämän ongelman esiintyneen usein, 55 % harvoin ja vain 10 % ei ollut kokenut tätä ongelmaa lainkaan.

Seuraavaksi useimmin olivat maanomistajat kokeneet ongelmaksi yksityistien luvattoman käytön ja luvattoman tulenteon. Muut kysytyt asiat oli koettu ongelmaksi suhteellisen harvoin tai ei lainkaan.

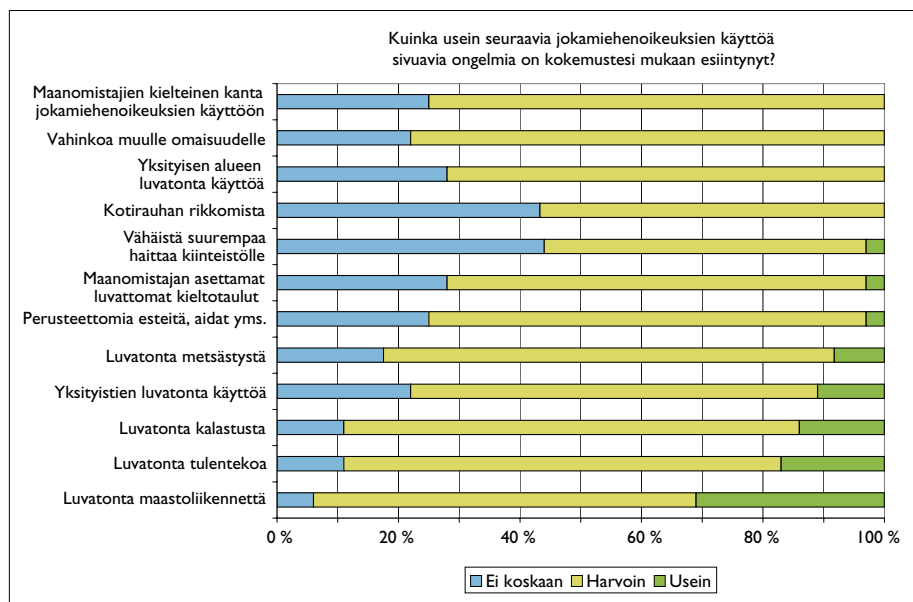

Kuva 5. Maanomistajat ovat vain harvoin kokeneet jokamiehenoikeuksien käyttäjän rikkoneen kotirauhaansa.

4.3.2

Viranomaiset

Myös viranomaiset ovat kokeneet luvattoman maastoliikenteen useimmin esiintyväksi jokamiehenoikeuksien käyttöä sivuavaksi ongelmaksi. Viranomaisvastaajista vajaa kolmannes ilmoitti kohdanneensa tämän ongelman usein. Seuraavaksi yleisimpiä ongelmia olivat heidän mielestään luvaton tulenteko, luvaton kalastus ja yksityistien luvaton käyttö. Usein esiintyväksi ongelmaksi nämä asiat koki 11–17 % viranomaisvastaajista.

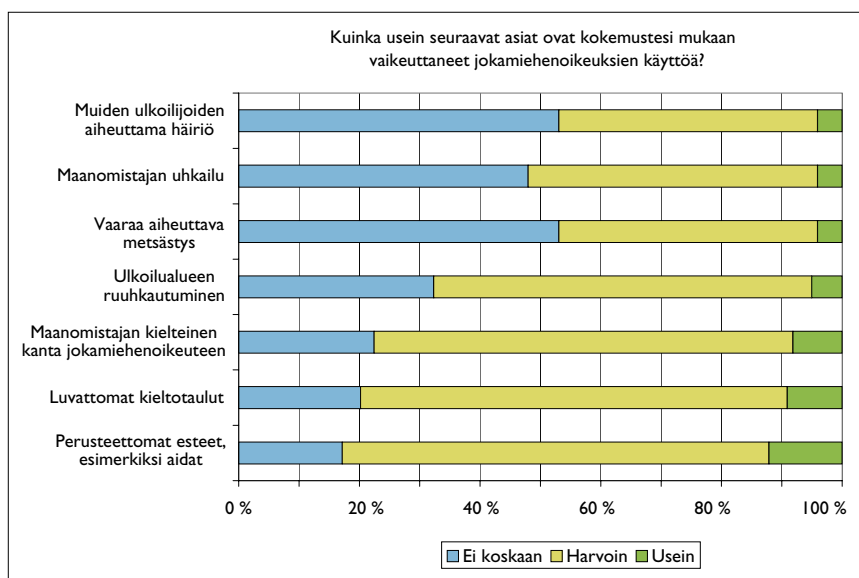

Kuva 6. Viranomaisten mukaan luvaton maastoliikennettä esiintyy melko paljon.

4.3.3

Ulkoilijat

Ulkoilijat ovat kokeneet kaikkien kysytyjen asioiden vaikeuttaneen jossain määrin jokamiehenoikeuksien käyttöä. Useimmin on ongelmaksi koettu perusteettomat esteet kuten aidat tai pysäköinti-mahdollisuuksien estäminen, luvattomat kieltotaulut sekä maanomistajan ilmaisema kielteinen kanta jokamiehenoikeuksien käyttämiselle.

Kuva 7. Ulkoilijat ovat kokeneet haittaa useimmin perusteettomista esteistä ja kieltotauluista.

Tärkeimmät jokamiehen oikeuksien käyttöön liittyvät ongelmat

Vastaajien näkemyksiä keskeisimmistä jokamiehen oikeuksiin käyttöön liittyvistä ongelmista pyrittiin selvittämään avoimella kysymyksellä, joka oli seuraava: Kuvaava tarkemmin tärkeimmät jokamiehen oikeuksien käyttöön liittyvät ongelmat. Kysymys oli sama kaikille vastaajaryhmille.

Kysymykseen vastasi maanomistajista 52 %, ulkoilijoista 63 % ja viranomaisista 61 %.

4.4.1

Maanomistajat

Maanomistajien vastausten perusteella suurin ongelma on tulkittavissa ihmisten tietämättömyys tai välinpitämättömyys jokamiehen oikeuksien sisällöstä. Varsin kuvaavia ovat seuraavat vastaukset:

”Oikea jokamiehen oikeuksien käyttö aiheuttaa melko harvoin ongelmia. Ongelmia sen sijaan on, että ihmiset kuvittelevat oikeuksien olevan paljon laajempia kuin ne ovat, esimerkiksi tulen teko, yksityisillä teillä liikkuminen, moottorikelkkailu ym.”

”Jokamiehet eivät ole riittävästi selvillä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.”

”Yleisesti voisi sanoa, että oikeudet tiedetään paremmin kuin velvollisuudet ja suhtautuminen on välillä hieman huolimaton lähinnä tulen käytön osalta; vaatii liian paljon vahvistusta maanomistajilta heinäkuussa!!”

Toiseksi useimmin (30 %) maanomistajat mainitsivat roskaamisen. Seuraaviksi yleisimmiksi mainittiin luvaton maastoliikenne tai moottorikelkoilla ajo, luvaton tulenteo, huono koirakuri, viljelmien tai taimikoiden vahingoittaminen ja kulkeminen liian lähellä asumuksia. Poronhoitoalueiden erityisongelmana mainittiin koiravaljakoilla ajo ja reittien ulkopuolella tapahtuva moottorikelkkailu. Myös ilkivalta ja omaisuuden vahingoittaminen mainittiin eräissä vastauksissa.

4.4.2

Ulkoilijat

Ulkoilijoiden vastausten kirjo oli laaja, joka johtuu siitä, että vastaajat olivat monista eri harrastajaryhmistä. Tämän vuoksi yhtenäisen kuvan saaminen on jossain määrin ongelmallista. Vapaa-ajankalastajien kokemat ongelmat poikkeavat melkoisesti esimerkiksi ratsastajien kokemista ongelmista. Ulkoilijoiden joukossa oli myös maanomistajia, jolloin maanomistajan näkökulma tuli esiin monissa vastauksissa.

Myös ulkoilijoiden vastauksissa usein mainittu ongelma oli jokamiehen oikeuksien huono tuntemus:

”Puutteellinen ja väärä tieto jokamiehen oikeuksista ja velvollisuuksista – tulkintaerimielisyydet. Jokamiehen oikeuksien kiistäminen ja toisaalta pyrkimys niiden rajoittamiseen/ maksulliseksi asettamiseen.”

Muita vastauksissa esiin tulleita ongelmia:

- Roskaaminen.
- Moottoriajoneuvojen, lähinnä moottorikelkkojen villi käyttö.
- Laittomat kieltotaulut ja esteet.
- Yksityisteiden käyttö: milloin se on luvallista, milloin ei.
- Pysäköinti ja ahtaat parkkipaikat.
- Epätietoisuus luonnossa liikkuvan ryhmän jokamiehen oikeuksista.
- Metsänhoidon aiheuttamat maisemahaitat ja kulkuongelmat.
- Turvattomuus metsästysaikana.
- Ratsastajien liian vähäiset reitit ja reitteihin liittyvät käyttäjien ristiriidat.
- Koirien irrallaan pitäminen.

4.4.3

Viranomaiset

Myös viranomaiset mainitsivat useimmin tietämättömyyden tai epätietoisuuden tärkeimpänä jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyvänä ongelmana (32 % vastauksista).

”Tietämättömyys. Osa ihmisistä ei tiedä mitä saa tehdä jokamiehenoikeuksien nojalla.”

”Tärkeimmät ongelmat ovat ihmisten asenteessa jokamiehenoikeuksia kohtaan, jolloin tulee helposti ylilyöntejä, joita sitten perustellaan jokamiehenoikeuksien soveltamisella. Näitä ylilyöntejä sattuu kuitenkin erittäin harvoin.”

Muita vastauksissa esiin tulleita ongelmia:

- Roskaaminen.
- Luvaton tulenteko.
- Moottorikelkkailu ilman lupaa.
- Pitkäaikainen leiriytyminen.
- Luvattomat rakennukset ja tukikohdat.
- Koiravaljakkotoiminta.
- Yleiskalastusoikeuden määrittely virtavesialueilla.
- Kotirauhan rikkomisen ja pihapiirin ulottuvuuden määrittely.
- Virallisten reittien vähyys esimerkiksi ratsastajille ja moottorikelkkailijoille.

5 Ristiriitatilanteet

Vastaajien kokemuksia jokamiehenoikeuksia koskevista ristiriitatilanteista pyrittiin selvittämään kolmen kysymyksen avulla. Ensin kysyttiin, onko vastaajalla tiedossaan jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviä ristiriitatilanteita. Kysymykseen myöntävästi vastanneilta kysyttiin edelleen, millaisia nämä tilanteet olivat olleet ja kuinka niiden suhteen oli menetelty.

Kyselyssä ei tarkemmin määritelty, mitä ristiriitatilanteilla tarkoitetaan. On oletettavaa, että viranomaiset ovat tulkinneet näiden tilanteiden luonteen tiukemmin kuin muut vastaajaryhmät.

Taulukko 2. Onko tiedossasi jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviä ristiriitatilanteita?

Vastaus	Maanomistajat	Ulkoilijat	Viranomaiset	Kaikki
Kyllä	57 %	53 %	42 %	53 %
Ei	42 %	45 %	53 %	45 %
Ei vastausta	1 %	2 %	6 %	2 %

Noin puolet vastaajista ilmoitti, että heidän tiedossaan on ollut jokamiehenoikeuksien käyttöön liittyviä ristiriitatilanteita, maanomistajat hieman muita vastaajaryhmiä useammin ja viranomaiset kaikkein harvimmoin.

Vastaajien kuvaamat tilanteet olivat hyvin pitkälle samanlaisia, joita on edellä käsitelty jokamiehenoikeuksien käytön yhteydessä esiintyneinä ongelmina. Jotkut ristiriitatilanteita koskevat kuvaukset olivat hyvinkin yksityiskohtaisia.

5.1

Maanomistajat

Kysymykseen vastasi 50 maanomistajaa eli 98 % niistä, joiden tiedossa oli ristiriitatilanteita. Useimmin mainittiin pitkäaikaiseen leiriytymiseen, ratsastukseen, luvattomaan maastoliikenteeseen ja tulenteeseen, roskaamiseen ja yksityisteiden käyttöön liittyvät tilanteet. Seuraavassa esitetään eräitä esimerkkejä ristiriitatilanteiden luonnehdinnoista.

”Alueiden käyttö kaatopaikkoina, kelkkojen ja mönkijöiden luvaton käyttö. Ratsujen käyttö ”ammattimaisesti” tietyillä reiteillä.”

”Luvattomat, pitkäaikaisesti maastossa olevat vaunut esimerkiksi metsästystä tai kalastusta varten ja tähän liittyvä roskaaminen.”

”Jotkut maanomistajat ovat tehneet esimerkiksi saariin omia mairinnousu kielletty kylttejä.”

”Esimerkiksi ansiotoimintaa harjoittavan ratsastustallin reitti yksityisellä, kuumailmapallon laskeutuminen peltoalueelle, suunnistuskilpailun järjestäminen yksityisalueella, luvaton roskien ja kaatopaikkatavaran tuonti.”

”Matkailuyrittäjä vedonnut jokamiehenoikeuteen, vaikka kyseessä on pysyvä reitti ja käyttö jatkuva.”

”Ratsastustallin reittinä käytetään naapureiden metsiä ja teitä ilman lupia.”

”Jokamiehenoikeutta käytetään säännölliseen liikkumiseen samoilla poluilla ja reiteillä liiketoimintatarkoitukseen. Jos harjoitetaan jokamiehenoikeudella bisnestä, on siitä myös maanomistajalle korvattava. Häiritään peltoviljelyä pysäköimällä autoja teille ja pelloille.”

Ulkoilijat

Kysymykseen vastasi 66 ulkoilijaa eli kaikki ne, joiden tiedossa oli ristiriitatilanteita. Seuraavassa eräitä tyypillisiä vastauksia:

”Riitoja vesialueiden omistajien kanssa vieheluvalalla kalastettaessa.”

”Maastossa on liikuttu koira irrallaan.”

”Keväisin hyvillä kalastuspaikoilla/kutualueilla pilkkijöiden ja vedenomistajien välillä.”

”Ratsastuksen ja erityisesti yritysveitoisten vaellusten osalta ollaan pulmatilanteessa, koska virallisia ratsastusreittejä Suomessa on hyvin vähän.”

”Linnunpönttöjen ripustamisesta tulee usein sanomista. Niihin on aivan mahdotonta pyytää lupa, jos vie satoja pönttöjä eri maanomistajien metsiin. Vaikka se ei kai ole jokamiehen oikeus (?), niin ei myöskään maanomistajalla ole oikeutta hajottaa tekemääni pönttöä! Eikä kellään järkevällä ihmisellä pitäisi olla mitään sitä vastaan, että linnuille tarjotaan pesäpaikkoja, sillä oikein laitettu pönttö ei vahingoita puuta.”

”Hevosia sohitetaan sauvoilla (kävely- ja suksi); kielletään läpikulku omatekoisilla merkeillä.”

”Minkkitarhan läheisyydessä on ryhmä partiolaisia joutunut tarhanomistajan ja hänen kavereidensa piirittämäksi ”villin lännen tyyliin”. Tapahtunut Etelä-Pohjanmaalla, ja ei välittömässä tarhan läheisyydessä. Tarhan omistaja ei ole uskonut partiolaisten olevan ”partiolaisia” vaan hälyttänyt poliisit.”

”Kiipeilykallioiden käyttö, erilaiset tulkinnat asiasta.”

”Luontomatkailuyrittäjät vievät asiakkaitaan esimerkiksi häiriöherkkien lajien pesäpaikoille (esimerkiksi pöllöt, haukat, kotkat)”

”Ulkoilureittien käyttöön liittyviä kiistoja on muutamia, esimerkiksi Pirkan uralla ym.”

”Ratsastuksen laitton estäminen esimerkiksi metsäteillä.”

Viranomaiset

Kysymykseen vastasi 14 viranomaisvastaajaa eli 93 % niistä joilla oli tiedossa ristiriitatilanteita. Seuraavassa esitetään keskeiset viranomaisten antamat vastaukset. Ensimmäisenä on seikkaperäinen vastaus, johon on kiteytetty olennainen osa ristiriitatilanteista ja niiden taustoista:

”Jokamiehen oikeudet koetaan korostetusti ”minun oikeutenani” ja velvollisuudet (esim. toisten käyttäjien, maanomistajan tai vapaa-ajan asuntojen omistajien huomioiminen ja kunnioittaminen) usein unohdetaan. Tämä koskee erityisesti vapaa-ajan kalastusta, mutta myös muuta käyttöä (marjastus ja sienestys). Ongelmat kasvavat kaupunkien läheisyyteen, jossa paineet kohdistuvat ”vapaisiin alueisiin”. Täällä myös uudenlaiset ristiriidat ovat kasvussa. Koetaan, että koiria saa pitää vapaana luonnossa (koska minun koiranihan ei ketään vahingoita), ratsastusharrastuksen kasvu erityisesti pääkaupunkiseudulla ja käsitys, että hevosella pitäisi saada liikkua joka paikassa, aiheuttaa paljon ristiriitoja. Sama koskee osittain maastopyöräilyä. Lumikelkkujen ja kelkkailun voimakas kasvu (osin perustuen Lapin matkailu- ja palvelutarjontaan) on leviämässä koko maahan ja yhä useammin kelkoilla liikutaan maastossa ilman lupia. Mönkijöiden myynnin kasvu antaa aiheutta olettaa, että painetta syntyy myös siihen, että mönkijöillä liikutaan maastossa. Tämä on myös osa muuttuvaa ja osin ulkoa tullutta motorisoitua safarikokemusta. Vapaa-ajan kalastuksessa käytetään korostetusti oikeuttaan ja kalastetaan usein aivan mökkirantojen ja laiturien edustoilla.”

”Luvaton liikkuminen ja siitä aiheutuneet maastovauriot”

”Käytetään liiketoiminnassa jokamiehen oikeudella tuotettuja palveluja maksutta.”

”Luvattomia rakennuksia ja leiritukikohtia. Koiravaljakko-toiminnasta aiheutuvat haitat ja valitukset.”

”Virtaveden määrittely. Luvaton maastoliikenne (maaston määrittely kesällä). Roskaaminen.”

”Yksitystiehen liittyvä monivuotinen kiista.”

”Kulkeminen toisen viljelyksillä tai pihapiirissä. Pitempiaikainen telttailu toisen omistamalla maalla ja siihen liittyvä luvaton tulenteko. Pihapiirin käsite on kansalaisille outo käsite. Hyvin usein ongelmia aiheutuu juuri siitä, että jokamiehen oikeuksiin luettavaa toimintaa suoritetaan toisen pihapiirissä.”

”Järjestetty kaupallinen marjojen keruu vaikuttaa paikallisten ihmisten jokamiehen oikeuksiin. Esimerkiksi vanhusket,

jotka saavat marjansa talonsa läheltä joutuvat siirtymään kauemmas, jos linja-autolastillinen thaimaalaisia tyhjentää lähialueet.”

”Risujen keräämisestä riitaa naapurien välillä.”

”Koirien pitäminen vapaana.”

”Yleisen luontopolun linjaaminen ja rakentaminen ilman maanomistajan lupaa sekä maanomistajan toimenpiteiden terrorisointi.”

5.4

Menettely ristiriitatilanteissa

Kysymykseen vastasi yhteensä 130 vastaajaa, eli kaikki, joiden tiedossa oli ristiriitatilanteita.

Joidenkin vastaajien tiedossa on ollut useita ristiriitatilanteita, joiden suhteen on menetelty eri tavoin. Vajaa puolet vastaajien tiedossa olevista ristiriitatilanteista on sovittu osapuolten kesken. Samaa suuruusluokkaa ovat tilanteet, joissa asia on jäänyt selvittämättä tai poliisi tai muu viranomainen on selvittänyt asiaa.

Vastaajista 12 % (16 vastaajaa) ilmoitti, että hänen tiedossaan oleva asia tai asiat on käsitelty oikeudessa. Tämän ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että vastaajien tiedossa olisi yhteensä 16 erillistä ristiriitatilannetta, jotka olisivat menneet tuomioistuinkäsittelyyn. On todennäköistä, että usean vastaajan tiedossa on sama oikeustapaus, joka tässä kyselyssä on siten tullut mainituksi useaan kertaan. Kyselyn kysymyksenasettelu ei mahdollista sellaisen tiedon saamista, joka kertoisi vastaajien tiedossa olevien erillisten oikeustapausten lukumäärän.

Taulukko 3. Menettely ristiriitatilanteissa.

	Maanomistajat, %	Ulkoilijat, %	Viranomaiset, %	Kaikki, %
Asia on käsitelty oikeudessa	12	9	27	12
Poliisi on selvittänyt asiaa	25	19	80	28
Muu viranomainen on selvittänyt asiaa	14	23	13	18
Asia on sovittu osapuolten kesken	49	45	47	47
Asia on jäänyt silleen	53	42	33	45
Asiassa on menetelty muulla tavalla	14	25	27	21
N	51	64	15	130

6 Tiedonsaanti jokamiehenoikeuksista ja -velvollisuuksista

6.1

Tärkeimmät tietolähteet

Kyselyssä tiedusteltiin, mitkä olivat pääasiallisimmat tietolähteet, joista vastaajat olivat saaneet tietonsa jokamiehenoikeuksista ja -velvollisuuksista. Annetuista vastausvaihtoehdoista pyydettiin tarvittaessa merkitsemään useampi tietolähde.

Vastaajat ovat saaneet tietonsa jokamiehenoikeuksista keskimäärin kolmesta eri tietolähteestä. Ulkoilijat ilmoittivat saaneensa tietonsa hieman useammista lähteistä kuin muut. Useimmin mainitut tietolähteet olivat koulu (ammattillinen koulutus mukaan lukien), retkeilyoppaat tai vastaavat julkaisut, harrastusjärjestöt, viranomaisten esitteet ja etujärjestö tai organisaatio. Internet (28 % kaikista) ei vielä yltänyt kuuden useimmin mainitun tietolähteen joukkoon.

Tärkeimmät tietolähteet vaihtelivat jossain määrin eri vastaajaryhmissä. Maanomistajilla useimmin mainitut tietolähteet olivat koulu, etujärjestö, sanoma- ja aikakauslehdet ja viranomaisten esitteet.

Myös viranomaiset ilmoittivat saaneensa tietonsa jokamiehenoikeuksista useimmin koulutuksen yhteydessä. Muut useimmin mainitut lähteet viranomaisilla olivat sanoma- ja aikakauslehdet, viranomaisten esitteet sekä retkeilyoppaat tai vastaavat julkaisut.

Ulkoilijat puolestaan ilmoittivat useimmin tietolähteekseen harrastusjärjestön. Seuraavaksi useimmin heidän tietolähteinään mainittiin viranomaisten esitteet, koulu ja etujärjestö tai organisaatio. Kaiken kaikkiaan ulkoilijoiden keskuudessa vaikuttaa oma järjestö olevan varsin keskeinen tietolähde.

Taulukko 4. Pääasialliset tietolähteet jokamiehenoikeuksista.

	Maanomistajat, %	Ulkoilijat, %	Viranomaiset, %	Kaikki, %
Koulusta, ammatillinen koulutus mukaanlukien	52	41	64	48
Sanoma- ja aikakauslehdistä	40	36	58	41
Harrastusjärjestöjen kautta	19	73	11	44
Retkeilyoppaista tai vastaavista julkaisuista	27	61	36	45
Viranomaisten esitteistä	37	46	47	43
Internet-sivuilta	24	30	31	28
Etujärjestön tai organisaation kautta	49	41	11	40
Poliisilta tai rajavartiolaitoksesta	3	6	28	8
Muualta	4	6	8	6
(N)	(89)	(121)	(36)	(246)
Tietolähteitä keskimäärin, kpl	2,6	3,4	2,9	3,0

Tietojen riittävyys

Valtaosa vastaajista (85 %) katsoi saaneensa riittävästi tietoa jokamiehenoikeuksista ja velvollisuuksista ja vain 13 % oli sitä mieltä, että ei ole saanut tietoa riittävästi. Olennaisia eroja vastaajaryhmien välillä ei esiintynyt.

Tulos on hyvin samanlainen kuin Maaseutupoliitiikan yhteistyöryhmän julkaisemassa tutkimuksessa (Lehtonen, Heikkinen ja Hirvonen, 2007). Myös tämän tutkimuksen mukaan aktiiviulkoilijat ja maanomistajat kokevat olevansa suhteellisen hyvin perillä jokamiehenoikeuksien ja -velvollisuuksien sisällöstä. Kuitenkin em. tutkimuksen mukaan aktiiviulkoilijoiden suuri enemmistö oli sitä mieltä, että ihmiset eivät yleensä tiedä tarpeeksi siitä, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia jokamiehille kuuluu. Tämänkaltaisen tulos kertoo jokamiehenoikeuksien selkeyttämisen ja kehittämisen painopisteen olevan tiedottamisessa.

Taulukko 5. Ovatko saamasi tiedot jokamiehenoikeuksista ja -velvollisuuksista olleet mielestäsi riittäviä?

	Maanomistajat, %	Ulkoilijat, %	Viranomaiset, %	Kaikki, %
Kyllä	82	86	86	85
Ei	17	12	11	13
Ei vastausta	1	2	3	2

Ehdotukset tiedonsaannin parantamiseksi

Ehdotuksia tiedonsaannin parantamiseksi pyydettiin avoimella kysymyksellä: ”Mitä ehdotuksia Sinulla on tiedonsaannin parantamiseksi?” Kysymykseen saatiin yhteensä 114 vastausta. Maanomistajista vastasi 38 %, ulkoilijoista 54 % ja viranomaisista 42 %.

Selvästi useimmin ehdotettiin jokamiehenoikeuksien ja velvollisuuksien sisällyttämistä ja lisäämistä peruskouluopetuksessa (yhteensä 33 ehdotusta). Lisäksi moniin kouluopetusta koskeviin ehdotuksiin sisältyi ehdotus oppimateriaalin tuottamisesta tätä tarkoitusta varten. Usein esitetty ehdotus oli, että jokamiehenoikeuksista tulisi tiedottaa sesonkiluontoisesti eri medioissa. Lisäksi ehdotettiin mm. kotiin jaettava oppaita, tiedottamista harrastus- ja etujärjestöjen kautta sekä tiedottamista internetissä.

Seuraavassa eräitä ehdotuksia:

Maanomistajat:

”Kysymys on asennekasvatuksesta. Siinä pitäisi yrittää korostaa etujärjestöjen tms. vastuuta (koirakuri, maastoliikenne)”

”Maastoretkeilyjä järjestävät tahot pakolliselle jokamiehenoikeuskurssille, jossa maanomistajat myös kertovat oman näkemyksensä asioista. Samoin kuntien elinkeinotoimi ja vapaa-ajantoimi vastaaville kursseille – pakollisena.”

”Tietoa tulisi levittää kansalaisille, ei niinkään maanomistajille.”

”En usko, että tiedon puute on pääongelma, vaan välipitämättömyys jokamiehenoikeuden pelisäännöistä. Tarvittaisiin vastuuta ja se lienee enemmän kasvatustehtävä kuin tiedotustehtävä.”

”Tietoa siitä, mitä maanomistaja voi tehdä jokamiehenoikeuksien rikkojille joutumatta edesvastuuseen.”

”Moottorikelkkailijoille ja mönkijän käyttäjille lisää tiedotusta oikeuksista ja velvollisuuksista.”

”Tietoiskut televisioon luonto-, erä-, ja veneilyohjelmissä.”

Ulkoilijat:

”Nettisivuston tehokkaampi markkinointi; tieto siitä, että sieltä voi aina tarvittaessa käydä nopeasti tarkastamassa jokamiehen oikeudet.”

”Käytännönläheisiä esimerkkejä kaivataan, nyt ovat liian lakitekniisiä vielä.”

”Huomioitava erityisesti ulkomaalaiset; raja-asemille tietoa jm-oikeuksista eri kielillä.”

”Eri järjestöt voivat tehdä tiedottamisessa paljon enemmän työtä, esimerkiksi ympäristöseurat, retkeilyjärjestöt.”

”Maanomistajien laaja informointi omien etujärjestöjen, esimerkiksi MTK ja metsänhoitoyhdistykset.”

”Hevosten ja ratsastuksen osalta tarkempaa ja yhteisempää tietoa – tällä hetkellä eri viranomaistahoilla eri tulkinnat.”

”Retkeilyalueille luettelonomaisia tauluja ja esitteitä jaettavaksi.”

”Kaipaisin käytännön esimerkkejä ongelmatilanteiden ratkomiseen.”

”Ongelma on siinä, miten tavoitetaan järjestöjen ulkopuoliset ”tilapäisulkoilijat”, jotka eivät aina tunne vastuuta mistään.”

”Aika ajoin olisi hyvä saada laajempia, suureen yleisöön suuntautuvia kampanjoita jokamiehen oikeuksista.”

Viranomaiset:

”Raja yritystoiminnan ja jokamiehen oikeuksien välillä selvemmäksi.”

”Jokamiehen oikeudet tulisi kasata yksiin kansiin, joko lainsäädännön keinoin tai muuten. Jokamiehen oikeuksien valvontaan ja puuttumiskeinoihin tulisi kiinnittää huomiota.”

”Teiden varsilla (taukopaikat, p-alueet, yksityisteiden risteykset) ja lenkkipolkujen alkupäässä olisi hyvä olla kyltit kotimaiseksi ja englanniksi, joissa kerrotaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Matkailukeskusten piha-alueet olisi myös hyvä kyltittää tällä tavoin.”

”Esitelehtinen jokaiseen talouteen.”

7 Vastaajien ehdotuksia jokamiehenoikeuksien käytön kehittämiseksi tai selkeyttämiseksi

Vastaajien ehdotuksia jokamiehenoikeuksien käytön selkeyttämiseksi kysyttiin avoimella kysymyksellä: ”Mitä ehdotuksia Sinulla on jokamiehenoikeuksien käytön kehittämiseksi tai selkeyttämiseksi?” Kysymykseen vastasi maanomistajista 39 %, ulkoilijoista 53 % ja viranomaisista 33 %.

Kaikki vastaajat korostivat säännöllisen tiedottamisen tärkeyttä. Tiedotustoiminnan avulla tulisi selkeyttää jokamiehenoikeuksien sisältöä. Tiedottamisessa tulisi monen vastaajan mielestä vedota ihmisten asenteisiin ja korostaa vastuullista käyttäytymistä toisen maalla.

Kaikissa vastaajaryhmissä tuotiin esille jokamiehenoikeuksien tärkeys ja kuuluminen suomalaiseen elämänmuotoon. Samoin jokamiehenoikeuksien säilyttämistä nykyisellään korostettiin monissa vastauksissa. Näiden oikeuksien tulkintaa perättiin kuitenkin usein selkeytettäväksi.

Selkeitä ehdotuksia siitä, että jokamiehenoikeuksista tulisi säätää lailla, oli suhteellisen vähän. Tällaisia ehdotuksia tuli maanomistajilta 3, ulkoilijoilta 1 ja viranomaisilta 2. Vähintään yhtä paljon oli kannanottoja sen puolesta, että jokamiehenoikeuksista ei tulisi säätää lailla, mutta sen sijaan selkeyttää niiden tulkintaa. Eri asia on missä määrin ehdotetut tulkinnan selkeyttämistarpeet edellyttäisivät säädösten muuttamista ja sitä kautta lain-säädäntötoimenpiteitä. Siihen ei tässä selvityksessä oteta kantaa.

Poimintoja eri vastaajaryhmien ehdotuksista jokamiehenoikeuksien käytön selkeyttämiseksi:

Maanomistajat:

”Vastuuta oikeista toimintatavoista ja asianmukaisesta käyttäytymisestä pitäisi korostaa ja arvostaa. Jokamiehenoikeudet ovat hieno asia. Luontoa ja sen eri käyttömuotoja tulisi jokaisen käyttäjän osata kunnioittaa.”

”Selkeä jako yritystoiminnan ja kansalaistoiminnan välille, ohjattu asiakkaan opastus ei tulisi olla eikä tulkita jokamiehenoikeudeksi.”

”Maastoliikenteen luvallisuuden selkeämpi esille tuonti ja valvonnan tehostaminen.”

”Valtion budjettiin lisää rahoitusta virkistysalueiden hankintaan kunnille/kuntayhtymille jolloin virkistyskäytön ohjaaminen keskittyy ja helpottuu.”

”Jos metsille säädetään kiinteistövero, jokamiehenoikeudet tulee ottaa pois.”

”Poronhoitoalueella jokamiehenoikeuksiin liittyen täytyy säädöksiä ja valvontaa kehittää (mm. koiravaljakot, maasto-liikenne) ettei jokamiehenoikeuksia käytetä väärin.”

”Kaatopaikkamaksut sellaiselle tasolle, etteivät rojut ole toisten metsissä.”

”Perinteiset jokamiehenoikeudet hyvät, mutta ammattitarkoitukseen käytetyt oikeudet (joukkomarjastus, ohjattu virkistystoiminta ja ratsastus) eivät ole jokamiehenoikeuden piiriin kuuluvia toimintoja.”

”Jokamiehenoikeuksien tulkintaoikeus pitäisi pidättää yksistään maanomistajilla tai heitä edustavilla järjestöillä. Tulkintaoikeus on jostain syystä annettu nykyisin esim. ympäristöviranomaisille.”

Ulkoilijat:

”Lisää hoidettuja ja valvottuja reittejä.”

”Kuntien tulisi ottaa selkeä tukeva linja kaikkiin ulkoilu-muotoihin. Tällä hetkellä esimerkiksi ratsastus on selkeästi syrjitty ulkoilumuoto monessa kunnassa.”

”Vesialueiden omistajien positiivista suhtautumista tarvittaisiin jokamiehenoikeuksien toteuttamiseen. Toisaalta myös oikeuksien käyttäjiä on syytä valistaa oikeuksien tuomista velvollisuuksista jatkuvasti.”

”Erialaisten suojelu- ja kalastusalueiden rajat www-kartoille selkeästi (ohjeineen). Vakaveden ja virtaveden rajan konkreettinen määrittely viehekalastusluvan ulottuvuuden selvittämiseksi.”

”Onginnaksi pitäisi lukea myös englantilaistyypinen onginta eli kelaonginta.”

”Yleiskalastusoikeuksiin tulisi lisätä heittokalastus koko Suomessa kuten onkiminen ja pilkkiminen ovat.”

”Tarkennus jokamiehenoikeuksiin kaupallisesta marjanpoiminnasta.”

”Rajat selviksi yksityishenkilöiden ja matkailuyrittäjien välillä. Pelisääntöjä tulee selkeyttää mm. luontoyrittäjien osalta.”

”Moottoriajoneuvojen maastokäyttöä valvottava paremmin. Se ei ole, eikä siitä saa tulla jokamiehenoikeus.”

”Tien käyttöoikeus on usein epäselvä. Puomi voi olla laiton tai laillinen. Kulun estämisen oikeutta tai laittomuutta pitäisi selventää.”

”Monikäytön turvaamiseksi metsätalouden ohjeistoon ja maanomistajille maksettaviin korvauksiin on lisättävä nykyistä paljon selvemmat säännökset.”

”Lintupönttöasia tulisi selkeyttää. Maanomistajia voisi kouluttaa olemaan vähän suvaitsevampia.”

”Enemmän valistusta ulkomaalaisille.”

Viranomaiset

”Yksityistiet mukaan oikeuden piiriin, jos valtionapua.”

”Raja yritystoiminnan ja jokamiehenoikeuksien välillä selvemmäksi. Yritystoiminnan sopimusmenettelyt, valtakunnallisesti hyväksytyt linjauksia.”

”Koiravaljakkotoiminta ei tulisi olla nykyisellään jokamiehenoikeutta. Yleiskalastusoikeus (onkiminen ja lääninviehekortti) tulisi Lapissa määrittää selkeästi järvesiin kuuluvaksi ja joki-, puro- ja virtavedet tulisi poistaa sen piiristä.”

”Leiriytymisen osalta aika, tulenteko-oikeus.”

”Yhdellä uistimella kalastaminen (kalastuskortin maksaminen riittäisi) muissa kuin virtaavissa lohi- ja siikapitoisissa vesistöissä tulisi sallia samalla tavalla kuin onkiminen ja pilkkiminen.”

”Jokamiehenoikeuksien sääntely tulisi kirjata yhteen lakiin, jolloin siihen olisi helpompi tutustua.”

”Ajoittainen tiedottaminen mm. kevät, kesä ja syyskausina harrastustoimintoihin liittyen.”

Tätä selvitystä sivuavia tutkimuksia:

Lehtonen Samuli, Heikkinen Timo, Hirvonen Jukka: Jokamiehenoikeuksien tulkintoja ja haasteita luontoliikunnan ja matkailun kannalta; Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 1/2007.

Päivänen Jani, Virrankoski Lauri, Liikonen Larri: Moottori-
kelkkailu huvina, hyötynä ja häiriönä; Suomen ympäristö
53/2006; Ympäristöministeriö.

Sievänen Tuija (toim.) Luonnon virkistyskäyttö 2000. Metsän-
tutkimuslaitoksen tiedonantoja 802, 2001.

Vuolle Pauli, Oittinen Anu: Jokamiehenoikeus; Perinteistä
Nykypäivää. Liikunnan ja Kansanterveyden Julkaisuja 92;
Jyväskylä 1994.

KUVAILEHTI

Julkaisija	Ympäristöministeriö Alueidenkäytön osasto			Julkaisu-aika Syyskuu 2007
Tekijä(t)	Pekka Viljanen Anne Rautiainen			
Julkaisun nimi	Jokamiehenoikeuksien toimivuus			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöministeriön raportteja 19/2007			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Jokamiehenoikeudet ovat Suomessa laajat ja niillä on tärkeä osa ihmisten jokapäiväisessä elämässä, elinkeinoissa ja harrastuksissa. Jokamiehenoikeuksien käyttäminen liittyy maan omistukseen, omaisuuden suojaan, hallinnointiin ja kotirauhaan. Jokamiehenoikeuksien oleellisen merkityksen vuoksi ympäristöministeriö teetti selvityksen jokamiehenoikeuksien toteutumisesta Suomen Latu ry:llä yhteistyössä Ulkoilufoorumin kanssa.</p> <p>Kyselyn kohderyhminä olivat 1) maanomistajat, 2) erilaisia luonnossa liikkumismuotoja harrastavat ulkoilijat sekä 3) viranomaistahot.</p> <p>Kysely tehtiin internet-kyselynä 3.10–14.11.2006. Vastausprosentti oli 68. Innokkaimmin kyselyyn vastasivat yksityiset maanomistajat, joille kyselylomake lähetettiin keskitetysti MTK:n kautta.</p> <p>Vastaajien käsityksen mukaan jokamiehenoikeudet toimivat Suomessa varsin hyvin. Vastaajista 39 % oli sitä mieltä, että nämä toimivat erittäin hyvin ja 58 % katsoi niiden toimivan melko hyvin. Vain 1 % kyselyyn vastanneista piti jokamiehenoikeuksien toteutumisesta huonona. Olennaisia eroja vastaajaryhmien välillä ei ollut havaittavissa.</p>			
Asiasanat	jokamiehenoikeudet, yleiskäyttöoikeudet, virkistyskäyttö, ulkoilu			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö			
	ISBN 978-952-11-2829-5 (nid.)	ISBN 978-952-11-2830-1 (PDF)	ISSN 1796-1696 (pain.)	ISSN 1796-170X (verkkoi.)
	Sivuja 36	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
Julkaisun myynti/ jakaja	Ympäristöministeriö			
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö			
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2007			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen	Datum September 2007		
Författare	Pekka Viljanen Anne Rautiainen			
Publikationens titel	Jokamiehenoikeuksien toimivuus (Hur allemansrätten fungerar)			
Publikationsserie och nummer	Miljöministeriets rapporter 19/2007			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>I Finland är allemansrätten omfattande och utgör en viktig del av människornas vardag, näringsliv och fritid. Utnyttjandet av allemansrätten relaterar till markinnehav, skydd av egendom, besittningsrätt och hemfrid. På grund av allemansrättens väsentliga betydelse lät miljöministeriet i samarbete med Ulkoilufoorumi göra en utredning av hur allemansrätten verkställs hos Suomen Latu ry.</p> <p>Enkäten riktades till 1) markägare, och 2) personer som på fritiden rör sig ute i naturen på olika sätt, samt 3) myndigheter.</p> <p>Enkäten genomfördes på Internet 3.10–14.11.2006. Svarsprocenten var 68. Enkäten besvarades flitigast av de privata markägare till vilka enkäten hade skickats ut centraliserat via Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter (MTK).</p> <p>De som svarade hade den uppfattningen att allemansrätten fungerar relativt bra i Finland: 39 % ansåg att den fungerar mycket bra och 58 % att den fungerar relativt bra. Bara 1 % av dem som svarade ansåg att allemansrätten fungerar dåligt. Inga väsentliga skillnader kunde spåras mellan de olika grupperna av tillfrågade.</p>			
Nyckelord	allemansrätten, rätten till allmännyttjande, rekreationsbruk, friluftsliv			
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet			
	ISBN 978-952-11-2829-5 (hft.)	ISBN 978-952-11-2830-1 (PDF)	ISSN 1796-1696 (print)	ISSN 1796-170X (online)
	Sidantal 36	Språk Finska	Offentlighet Offentlig	Pris (inneh. moms 8 %)
Beställningar/ distribution	Miljöministeriet			
Förläggare	Miljöministeriet			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2007			

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	Ministry of the Environment Land Use Department			<i>Date</i> September 2007
<i>Author(s)</i>	Pekka Viljanen Anne Rautiainen			
<i>Title of publication</i>	Jokamiehenoikeuksien toimivuus (Functionality of Everyman's Rights)			
<i>Publication series and number</i>	Reports of the Ministry of the Environment 19/2007			
<i>Theme of publication</i>				
<i>Parts of publication/ other project publications</i>				
<i>Abstract</i>	<p>In Finland Everyman's Rights are extensive and play a central role in peoples' everyday lives, livelihoods and recreational activities. Application of Everyman's Rights is related to land ownership, protection of property, right of possession and domestic peace. Due to the major significance of Everyman's Rights, the Ministry of the Environment commissioned the Central Association for Recreational Sports and Outdoor Activities, working in co-operation with the Ulkoilufoorumi outdoor recreation forum, to conduct a survey of legal cases pursuant to the application of Everyman's Rights.</p> <p>The survey target groups were: 1) land owners; 2) people involved in various outdoor activities; and 3) official organs.</p> <p>The survey was conducted online during the period 3 October–14 November 2006. The response rate was 68%. The most active respondents were private land owners, to whom the survey form was sent centrally through the Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK).</p> <p>According to the respondents, Everyman's Rights worked well in Finland. Of the respondents surveyed, 39 % felt that they worked exceptionally well and 58 % quite well. Only 1 % of the respondents felt that Everyman's Rights were not applied effectively. There were no major differences found between respondent groups.</p>			
<i>Keywords</i>	everyman's Rights, public access rights, recreational use, outdoor recreation			
<i>Financier/ commissioner</i>	Ministry of the Environment			
	ISBN 978-952-11-2829-5 (pbk)	ISBN 978-952-11-2830-1 (PDF)	ISSN 1796-1696 (print)	ISSN 1796-170X (online)
	<i>No. of pages</i> 36	<i>Language</i> Finnish	<i>Restrictions</i> For public use	<i>Price (incl. tax 8 %)</i>
<i>For sale at/ distributor</i>	Ministry of the Environment			
<i>Financier of publication</i>	Ministry of the Environment			
<i>Printing place and year</i>	Edita Prima Ltd. Helsinki 2007			

Jokamiehenoikeudet ovat Suomessa laajat ja niillä on tärkeä osa ihmisten jokapäiväisessä elämässä, elinkeinoissa ja harrastuksissa. Jokamiehen-oikeuksien käyttäminen liittyy maan omistukseen, omaisuuden suojaan, hallinnanoikeuteen ja kotirauhaan. Jokamiehenoikeuksien oleellisen merkityksen vuoksi ympäristöministeriö teetti selvityksen jokamiehen-oikeuksien toteutumista Suomen Latu ry:llä yhteistyössä Ulkoilufoorumin kanssa.

Vastaajien käsityksen mukaan jokamiehenoikeudet toimivat Suomessa varsin hyvin. Vastaajista 39 % oli sitä mieltä, että nämä toimivat erittäin hyvin ja 58 % katsoi niiden toimivan melko hyvin. Vain 1 % kyselyyn vastanneista piti jokamiehenoikeuksien toteutumista huonona. Olennaisia eroja vastaajaryhmien välillä ei ollut havaittavissa.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

ISBN 978-952-11-2829-5 (nid.)

ISBN 978-952-11-2830-1 (PDF)

ISSN 1796-1696 (pain.)

ISSN 1796-170X (verkkokj.)